

ANKARA SAHNELERİNDE GEÇEN AY

Nevzat Gözaydın

Ankara, tiyatrolarındaki oyunların çokluğu ve kalitesi bakımından ayrıcalıklı bir yere sahip ve bir hayli şanslı... Anadolu'dan misafir oyun olarak gelen temsilardan geçen ayki yazımda kısaca söz etmişim. Taşra kentlerindeki Devlet Tiyatroları sanatçıları ve oyunlarını sadece bir hafta içinde seyretme imkânına sahip olan tiyatroseverler, geride kalan üç haftada Ankara Devlet Tiyatroları Müdürlüğüne programlanan oyunlarla yetinmek zorunda kaldılar. Kapalı gişe oyunlardan benim de seyredemediğim oyunların bazıları hakkında vereceğim bilgilerin güncelliği sürmekte çünkü bu oyunlar, önümüzdeki haftalarda yine sahnelerimizde seyircilerle buluşacaktır.

TEMİZ EV

Kuzey Amerikalı yazar Sarah Ruhl'un (d. 1974) bu oyunu, temizlik hastası bir doktor hanımın evinde geçiyor. Evinin temizliğini yapması için tuttuğu Brezilyalı hizmetçi kadının pek de doktoru tatmin etmeyen çalışma disiplini karşısında bocalayan doktorun, kocasından da ayrı yaşaması yüzünden fırtınalı geçen hayatının bir dönemine kız kardeşi girer. Onun da temizliğe özlemi vardır ve hizmetçi kadını kendi evi için ayartmaya çalışır. Kocasını başka bir kadına kaptıran doktorun sıkıntılarını, bu iki kadın çözmeye çalışır. İçine düştüğü yalnızlık, umutsuzluk, ölüm korkusunu yenmeye çalışan doktor ve çevresindeki dört kadın ile kocası, iki perdelik oyunu sürüklüyor.

Neredeyse artık hemen her oyunda görmeye alıştığımız bir anlatıcı kadın, yer yer senaryonun ayrıca içinde kalan sözleri, hatta davranışları bile- kendi-

sine yöneltilen rampa ışığı altında oyun içindeki dönüp kalan sahnelerde tekrar ediyor. Seyirciyi rahatsız eden bir husus da şu: Brezilyalı hizmetçinin ara ara Portekizce tiralatları ve şarkıları... Seyircilerden acaba kaç bu dili anladı, ne anlatılmak istendi, kavramış değilim.

Eseri, dilimize kazandıran ve yöneten Aclan Büyüktürkoğlu; yorumunda, şunları söylüyor: "Er ya da geç bir gün mutlaka karşımıza çıkacak ölümün, sahip olduğumuz her şeyi elimizden alacağımızı bildiğimiz hâlde insanca yaşamayı unutup geçici ve boş hevesler peşinde koşmak ne ironik.

Bu ironinin farkına varmayıp insanlığın, sevginin ve inancın içimizde ölmesine izin vermek ne büyük bir ayıp. Nefes aldığımız her gün bize verilmiş bir hediye. Bizi nerede ve ne zaman seçeceğini bilmediğimiz ölüm ise her an her yerde." (Oyun kitapçığı, s. 12)

Oyuncuları ayırt etmeksizin, başarılı olmaları dolayısıyla kutluyorum. Sahne içindeki iki katlı dekor da tam yerinde ve ışık hüzmeleriyle dikkatleri oradaki insanlara çekiyor. Sertler Çetiner dekor sorumlusu, kostümlere imza atan da Berfin İlhan; her ikisi de bir hayli emek harcamış... Ellerine sağlık...

REİS BEY

Necip Fazıl Kısakürek'in en son yazdığı oyunlarından biri olan *Reis Bey*, bir hayli tanınmış bir eserdir. Sinemaya 1984 yılında uyarlanmasından sonra, farklı sahnelerde gösterime girmiştir. Oyun; bu kez Ankara DT'nin Büyük Tiyatro Sahnesi'nde, Özer Tunca'nın yönetiminde seyircilerle buluştu.

"Reis Bey" hitabı veya daha çok unvanı, Anadolu'da ağır ceza mahkemesi yargıçları için sıklıkla kullanılmaktadır. Piyesteki reis de ağır ceza mahkemesi reisi olup vazgeçemediği sert ve ısrarlı

tutumuyla, şiddetli sözleriyle tanınmıştır. Bir otelde -Mesudiye Otelinde- tek başına sürdürdüğü hayatı, mahkeme salonu ve bu otel odasında geçmektedir. Bir bavulu ile kitaplarından başka bir maddi varlığa sahip değildir. Varsa yoksa mahkemeler ile şaşmaz katı disiplini söz konusudur. Kanun maddelerini hiç taviz vermeden, herhangi bir acıma / merhamet duygusuna kapılmadan uygulamayı görev edinmiş; hayatını tamamen hukuka adanmıştır.

Kendisi, Nişantaşı cinayeti ile ilgili davaya bakan reistir. Annesini, ziynet eşyasını gasp ettiği ve boğarak öldürdüğü şüphesiyle tutuklu olan sanığa karşı da acımasızdır. Sanığın ve avukatının karşı delillerini çürütmek için her yola başvurur, sonunda delikanlıyı idama mahkûm eder ve idam da infaz edilir.

Bu davada eksik soruşturmanın yapıldığının ortaya çıkması, mahkûm delikanlının beyanlarının gerçek olduğunun anlaşılması, onun Reis Bey'e anlattığı rüyanın da hayra yorumlanmaması, idam kararının yanlış bir karar olduğu belirlenir. Bunun üzerine, yanlış kararın ardından emekliliğini isteyen ve otel odasına çekilen Reis; artık bambaşka bir yol içinde kendini affettirmeye, toplum içinde eski rolünün tam tersi bir rol üstlenmeye, hatta esrarkeşler ve yankesicilerle birlikte yaşamaya başlar. Vicdan ve merhamet duygusunun var olduğunu anlar; çevresindekilere çeşitli yardımlarda bulunur ama sonunda suç işlediği anlaşılınca hapishaneye kadar düşer.

Reis Bey, tiyatro tarihimizde önemli bir yere sahiptir. Nerede oynanırsa oynansın, basında hem piyes hakkında hem idam cezası için değişik yorumlar yapılır. Suç ve ceza, hukuk ve vicdan karşılaştırmaları sık sık gündeme getirilir. Hele idam gibi bir son karşısında farklı yorumlar hep gündemde kalmıştır.

Yurdumuzda tespit edebildiğim kadarıyla bu idam cezasının geçerli olduğu 1939-1954 arasında 121 dava, 1973-1983 arasında da 32 dava TBMM tarafından onaylanmıştır.

İnsan hayatına mal olan ve asla geri dönülemez bir karar veren ağır ceza mahkemesinin reisinin içinde bulunduğu dünyayı, karar öncesi ile karar sonrası, muhteşem bir oyunculukla sahnede gösteren Osman Nuri Ercan, unutulmayacak bir kompozisyon çizmiştir; kendisini içtenlikle kutluyorum.

Çok kalabalık bir kadronun rol aldığı *Reis Bey*'de mahkûm rolünde Uğur Bakır, onun dadısı rolünde Meliha Savaş, hapishane müdürü rolünde Şemsettin Zırhlı, köylü müşteri rolünde Mehmet Tahir Sertakan piyeste dikkati çekenler arasındadır. Diğer oyuncuların katkılarıyla *Reis Bey*, Ankaralı seyirciler için bir tiyatro ziyafeti olmuştur. Ayrıca sahnedeki dekorda iki katlı mahkemeyi tasarlayan Tayfun Çebi ile kostüm tasarımcısı Funda Çebi, eserin sevdirmesi konusunda başarılıdırlar.

Reis Bey'i okuyucularımızın mutlaka görmesini salık veririm.

GIDION'UN DÜĞÜMÜ

Eğitim dünyasında çok sık rastlanılan bir sorun, bu piyeste karşımıza çıkıyor. Kötü alışkanlıklara başlayan bir öğrenci ve ailesiyle okuldaki öğretmenlerin veya idarecilerin çatışması... Dünyanın hemen her yerinde ortaya çıkan bu sorunu, Johanna Adams bir perdelik oyun olarak yazmış ve dilimize de Buğra Koçtepe çevirmiş. Eseri yöneten de çeviriyi yapan kişi...

Amerika'daki bir ilkokul öğrencisinin okul idaresi tarafından uzaklaştırma cezası almasından sonra intihar etmesinin asıl sebebinin araştırmak isteyen yaşlı bir anne ile çocuğun, annelik vas-

fını kazanamamış bayan öğretmeni arasında geçen diyaloglar -yer yer aşırı şiddet içeren sahnelerle de olsa- seyirciye çok şeyler öğretiyor. Sıkıntılı bir hayatı olan öğretmenin öğrencisini feci bir ölümle yitirmesi, ü z ü n t ü s ü karşısında kendisini suçlayan annenin intiharın arkasındaki gerçekleri arama hırsıyla nerdeyse saldırgan bir tutum takınması, öğretmenin de içinde bulunduğu sınıfı darmadağın etmesi, her ikisinin çocukla gerektiği kadar ilgilenmediğinin anlaşılması, oyunun ana çizgileri olarak beliriyor. Zaman zaman her ikisinin bu trajik durumda çaresiz kalacak içtenlikle gözyaşı dökmesi de dikkatleri çekiyor.

Öğretmen rolündeki Meltem Baytok ile anne rolündeki Ebru Nil Aydın, kendilerini oyuna öylesine kaptırıyorlar ki nerdeyse bunun bir oyun değil de gerçekmiş olduğunu seyircilere hissettiriyor. Her ikisinin duygularını bir an için saklaması veya şiddetli bir biçimde

dışarı vurması, heyecan fırtınasından sonraki sakinlikleri göz kamaştırıcı bir başarıyla taçlanıyor. Olağanüstü bir oyun çıkararak her iki sanatkârı yürekten kutluyorum. Genç oyunculara örnek olmasını sağlayan bir video çekiminin de seyirciler arasında gerçekleştirilip arşivlenmesi, Ankara DT yöneticilerinin bir başarısıdır.

Mitolojide geçen “Gordion Düğümü” efsanesinden hareketle öğrenci Gidon’un intiharının sebebinin araştırmak isteyen yazar, gerçekçi bir tutumla piyesini esaslı çizgilere oturtmuş. Yönetmen de bu çizgileri sahneye yansıtabilmesi de çok başarılı... Dekorü küçük bir sınıf olarak tasarlayan Sertel Çetiner’i, kostümlere imza atan Çevren Sarayoğlu’nu, oyunun akışına göre iyi düzenlenmiş müziği besteleyen Can Atilla’yı ayrıca kutlamak gerekiyor. Seyirciyi yerinde ve zamanında etkileyen müzik, oyunun gücünü de hayli artırıyor.